



*Sven Rosborn*  
- en alldeles  
extra  
föreläsning



*Oxiemästarens signatur, lejonet och vindruvor: Jesus och nattvarden på Oxies dopfunt.*



*Sven berättade om både små kyrkor (Hedared i Västergötland) och stora*

- *Jag har skrivit en bok... som domkyrkan i Lund och S:t Petri i Malmö.*
- *Nu igen?*
- *Vill du ha den?*

Så började ett samtal museala ex-kollegor emellan. Resultatet blev en extra berättarkväll den 6 december.

Advents mörker och stämning klädde temat våra medeltida kyrkor. Det blev inte så mycket sagt om boken mer än att den är ett resultat av 40 års farande land och rike runt i gamla nordiska domäner, där Svens speciellt historiske favoritkung Harald Gormsson Blåtand, död år 986, avpolletterade de gamla asagudarna och därmed installerade krucifix, träskulpturer, dopfuntar och mycket annat spännande i kyrkorna efterhand som de växte upp, först och mest just här i vårt Oxie härad, ja även Skytts. Sven har för länge sedan karterat kyrktätheten i tiderna efter att Toke byggde den första träkyrkan i Lund för sådär och minst 1040 år sedan.

Sven har skrivit en bok igen, vilken i ordningen vet han knappast själv. Den har många fina färgbilder och vittnar om tusenåriga, nordiska kulturskatter. Säkert inte den siste, eftersom det finns mycket att gräva fram i historien. Han har exempelvis ett gott öga till Heliga Birgitta, som var både religiös och politisk i sitt agerande och kanske inte blev begravd riktigt som det berättas.

Träkyrkor, stavkyrkor, stenkyrkor och kyrkor byggda med "bakade" stenar, d.v.s. tegel. Det hann bli alla sorterna innan Gumlösa invigdes av biskop Absalon från Lund 1192, byggd med tegel som hämtades ända från munkarnas Sorø på västsidan av Själland.

S:t Petri i Malmö byggdes så, men hur kunde man? Jo, inte utan misslyckanden och att det ibland rasade, varvid människor sannolikt skadades och kanske dödades.

Asagudarna hade inte beställt några kyrkor, men när de på dekret av Påven började byggas, flyttade folkliga konstnärer in och började måla bilder, som kunde vara nog så kristliga men

också folkliga, d.v.s. inte helt igenom ”anständiga”. Träkyrkor hade trätak och en balk i vilken kyrkklockan hängdes med sitt rep. Då kunde kyrkklockan tänkas falla ner i skallen på kyrkbesökare. Det var förutsett med stipulerade böter, som socknen måste betala. Men ”falder .i. hovid presti æller klocchæræ vardi sær sialvar”. På modern svenska betyder det att präst och klockare som skulle hanha klockringningen fick skylla sig själv, om de stod under klockan!

Det kom in skulpturer i sten och brons föreställande människor som har funnits, förnämliga sådana och inte vilka kreti och pleti som helst. Mycket skickligt gjord och säkert av slakten påkostad är den i Linköpings domkyrka. Ture Bielke var med bland dem som strök med, när dansken ställde till med blodbad år 1600.



Sven avlivade myten om att ”vapenhuset” tillkom att ställa ifrån sig bössorna i. Vilket väl skedde under det blodiga 1600-talet, men det är nu en annan del av vår historia.

”Gick människorna verkligen beväpnade i en sådan omfattning, att man måste uppföra särskilda vapengarderob för kyrkbesökarna?”, har en historiker frågat sig. Sven är av samma mening. En entré på kyrkans södra sida kunde bl.a. vara en väntplats under tak, tills man kunde få komma in – vilket möjligen ibland var en tröst för kvinnor som hade uppfyllt den gudomliga plikten att befolka världen. Många vapenhus har rivits. Klockstaplar likaså, den i Stora Hammar av en storm 1730. När Jungfru Maria hade fött barn, avbildades hon tidigast med en krönt pojke, men Sven såg Heliga Birgitta bakom en förändring till att Maria hade fått en ”bäbis” (som det heter nuförtiden) och höll lille Jesus ömt i famnen. Sådant har vi väl annars aldrig tänkt på, eller...?

Små barn tas till dopet. I de första kyrkorna till dop i en funt där man väl först fick knacka håll på isen, eftersom det dels var kallt, dels inte fick spillas något heligt dopvatten.

Svens tankebanor är icke sällan provocerande!

Själv uppträdde han nästan som ett kyrkspöke i S:t Petri en gång, när han i mången hemlig gång blev inlåst med en skolklass, lyckades ta sig ut till en lucka och hojta ”HALLÅ!” ner i kyrksalen, där två damer satt andäktiga. Han lyckades påkalla vaktmästarhjälp utan att skrämman livet av damerna. Inte enda gången som han har varit ute ”i fält” och vänt upp och ner på ett och annat.

Oxie kyrka är gammal och Oxiemästaren var en kyrkbyggare och en stensulptör, naturligtvis med egna hjälpande gesäller. Signaturen satte han med ett lejon som tuggar vindruvor med hela käften. Symbolik har Sven hittat mycket av och här gällde det att få folk att tänka på Jesus och nattvardsvinet.

Dagens Malmö har 13 kyrkor, flera av dem med all den mystik som samlats under tusen kyrkoår. Tygelsjö bjöd, nästan av en tillfällighet, på exemplet att kvinnor skulle ha sin plats på norrsidan, levandes inne i kyrkan, döda utanför.

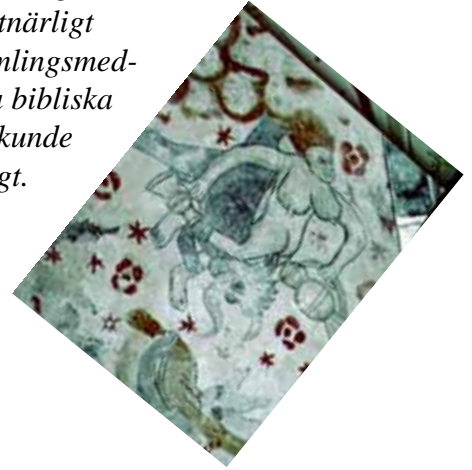
Kyrkbyggandet är också en stormännens historia. För sin salighets skull bjöd de gärna till för att det skulle bli en praktfull kyrka på en väl utvald och över bygden synlig plats. Det finns ett historiskt persongalleri att möta på upptäcktsfärden i kyrkornas värld.

Sven tipsar i boken också om sökvägar för den som vill upptäcka kyrkoskatterna:



*I de första kyrkorna gavs tillfälle för konstnärligt begåvade församlingsmedlemmar att måla bibliska berättelser. Det kunde bli nog så mustigt.*

*Det var inte från kristendomens debut i gamla asatrakter som Jesus avbildades som spädbarn i mors famn. Först skulle han visas krönt som den konung han skulle ses.*



*Den korsfäste Jesus visar upp de vapen och de sår som finns i berättelsen från Golgata, vilket kan ha varit en grund för beckningen "vapenhus". Det ändrades senare i en alltmer krigisk värld.*



*Sven hann med mycket före och efter fikapausen och det blev frågor. En av de trogna berättarhabituerna Lennart Björk, f.d. käglingebo, var en av dem som tog chansen.*

<http://samla.raa.se>, <http://runeberg.org> och Antikvarisk Topografiska Arkivet (ATA) <http://vitalis.raa.se/F/>, vilket kanske kan leda till intressanta besök under kommande vår- och sommarmånader.

*Per Ragnarson*

*Foto: Sven Rosborn och Kjell Wihlborg.*

**Nätverket Oxie Byar hyllade denna kväll föredragshållaren Sven Rosborn för denna och tidigare insatser, seniorberättaren, f.d. oxiebon Ingvar Nilsson för tidigare medverkan och aktivt intresse samt Lars Persson, som nu upphör med Oxiebladet. Lokala verksamheter, som vår, missar en kanal för information men uppkattar vad Lars gjort för bygden under 32 år. Dokumentet, som också väntar andra medverkande, är ett diplom som pryds av Käglinge rännas kärknipprot.**

**GOD JUL!**

Tack alla besökare på våra berättarkvällar. Ni är sedan starten 2014 sammanlagt 2510 vid 35 möten med 63 föredrag.

**GOD FORTSÄTTNING 2018**